

tiltakozó szóra nincs bátorságuk. Könyveket terjesztenek nagyon olcsó áron, ahol Ausztria felbomlását, Németországba való beolvasztását tárgyalják. Nagyon érdekes, és valóban megdöbbentő azon arcátlanlás és durvaság, amellyel ma már Németországban a velők „benső, barátságos” viszonyban levő monarchiáról beszélnek: és erre a t. kormánynak szava nem volt; ez ellen a t. kormány tudtommal sohasem reklamált, hanem tűrte mindedig, és fogja tűrni tovább is.

Itt egy könyvben, melynek címe: Österreichs Zusammenbruch und Wiederaufbau; herausgegeben von Alldeutschen Verband, ez áll: Ausztria-Magyarország állami szerkezete recseg minden sarkaiban, felbomlása bekövetkezik, és ez egy oly arcátlan, elvetemedett, durva és aljas feltételhez van kötve ebben a könyvben, hogy én ezt nem akarom itt felolvasni (*Halljuk! Halljuk!*) mert tudom, hogy valamennyiünk kegyeletérzetét legmélyebben sértené.

Azt hiszi a t. képviselőház talán, hogy Magyarország függetlenségét akarják azok biztosítani? Nagyon csalatkoznak, Magyarországot is széttagolják, csak középen, a Tisza vidékén engednek egy részt — „Die von Magyaren bewohnten Striche” — fennmaradni, de ezekre is kimondják, hogy idővel, maholnap majd a német kultúra el fogja őket németesíteni. Azt mondják, hogy Ruménia megkapja a mai Magyarország oláh nyelvű területét, Bukovinát, a szászok megmentésére a szász-német terület Markgrafschaft Siebenbürgen név alatt külön kormányzati területet képezne, Horvátország, Szlavonia, Dalmácia, Montenegró, Bosznia és Hercegovina a mai Szerbiához csatolva képezik a nagyszerb királyságot, a tulajdonképpeni osztrák császárság pedig a hazánkból megmaradt résszel, a „magyar őrgrofsággal” mindenestül belép az Alldeutsch birodalomba. Ezek hatóságilag jóváhagyott alapszabályokkal bíró egysületek által terjesztetnek.

Itt van említve az is, hogy egy pángermán program lett kiadva, és egy nagy gyűlés, porosz tanári gyűlés tartatott Potsdamban, a német fejedelmi kastélyok székhelyén, ahol Grell Hugo német réaliskolai tanár ezt mondta: „Das letzte und erhabenste Ziel das Alldeutschen Verbandes ist der Zusammenschluss aller oberdeutsch und niederdeutsch besiedelten Länder Mitteleuropas zu einem grossdeutschen Staatenbunde.”

T. ház! Ez az a benső barátságos viszony az ő tökéletes meztelenségében. (*Zaj balfelől.*) . . .

Kifogásolja, hogy az uralkodó a trónbeszédben nem foglalkozott ezekkel a kérdésekkel, pedig ezek az egész magyar nemzetet bizalmatlanná teszik külpolitikánk és szövetségünk iránt.

B

1901 nov. 18

Széll Kálmán miniszterelnök válasza Rakovszky Istvánnak a Schulverein és a nagynémet mozgalom tárgyában a képviselőház felirati vitájában¹

. . . Elmondja a t. képviselő úr, hogy „Alldeutsche Verein”-ek, s azok a tudósok és a hallei diákok mit mondanak; és hogy azoknak a keze ide is benyúl, azok fejezik ki az igazi közvéleményt, meg a Schulverein és a Gustav Adolf Verein. Gondolom: est distinguendum. Én csak köszönettel tartozom a t. képviselő úrnak, hogy felemlítvén a kérdést, nekem alkalmat adott két kijelentésre. (*Halljuk! Halljuk!*) Az egyik az, hogy kötelességszerűleg éber figyelemmel kísérvén az ügyeket, mihelyt azt vennők észre, hogy olyan pángermán, s a magyar állam és a monarchia, de elsősorban a magyar állam integritása és a politikai nemzeti egység ellen támasztott aspirációk, akár felül hordozva kezüket, akár pedig a föld alatt menve, ide benyúlnának: hát elébük fogunk állani minden körülmények között (*Élénk tetszés a jobboldalon*),

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, I. 95—96. l.

és nem fogjuk engedni (*Élénk helyeslés a jobboldalon*), hogy a magyar államnak azon igen hű fiait, a mi német nyelvű lakosainkat, azok az agitátorok, akár Németországból jöjjenek, akár ennek az országnak valamely zugából, ettől a hűségtől eltérítsék, és más politikai irányba vigyék. (*Zajos helyeslés és tetszés a jobboldalon.*)

A másik kijelentés, amelyet teszek az, hogy az én egészen hiteles és illetékes információim szerint az effajta törekvések, amelyek azokat az „Alldeutsche Verein”-eket, azokat a meghibbant elméjű professzorokat, azokat a sörházakban politizáló ifjakat vezetik, nemcsak hogy nem részesülnek a német vezető köröknél semmiféle, sem morális, sem pedig más irányú támogatásban . . . (*Derűtlenség balfelől. Elnök csenget. Zaj balfelől. Egy hang: Tábornokek és volt miniszterek a tagok!*) . . . hiszen én Holló Lajos úrnak az álláspontját ismerem, és nem őt akarom kapacitálni; én Rakovszky úrnak felelek kötelességszerűleg; ha Holló úr fog beszélni, neki is felelni fogok, őt azonban mindenesetre meg fogom hallgatni. (*Helyeslés jobbfelől.*) És én mondhatom, mégpedig közvetlen tapasztalatból — hiszen talán nem teszek oly kijelentést, amely provokál bárkit, hiszen megnyugtató kijelentéseket akarok tenni — mondhatom, hogy egy német kormány sincs ezekkel összekötetésben, s a legtávolabb áll tőlük éppen a porosz és a berlini kormány. Ezt mondhatom egész határozottan és egész pozitívitással. (*Tetszés jobbfelől.*)

Ílát igen, én nem látok semmi okot arra, hogy attól a politikától, amely a monarchia külpolitikájának gerince, amely Európa békéjének egyik nagy piveau-ja, Magyarország eltérjen, vagy annak minden irányban hatályos meleg támogatásából és az ehhez való ragaszkodásból legkisebb mértékben is engedjen. (*Hosszas, élénk helyeslés jobbfelől.*)

Ami a gazdasági viszonyt illeti, ott sok panaszt jogosultnak tartok. A német tarifajavaslat nehezíti a helyzetet, és igen súlyossá teheti. A végén is azt hiszem, Németország magát az egész világ gazdasági közösségéből ki nem szakíthatja. A politikai benső viszony is szenved a gazdasági háború alatt.

Benső szövetség méltán követel konciliánsságot és előzékenységet . . .

Védelmébe veszi a hármass szövetséget, mert szerinte ez számunkra a legmegfelelőbb. A német politika 1870 óta gyökeresen megváltozott, s most nyugodtan támaszkodhatunk a német szövetségre.

C

1901 nov. 26

Melczer Vilmos felszólalása a Gusztáv Adolf Egylet működése tárgyában a képviselőház felirati vitájában¹

. . . E felszólalásra, amely egy rövid helyreigazításra és egy rövid kijelentésre fog szorítkozni, csakis az a támadás kényszerít, amelyet egynehány nappal ezelőtt Györfly Gyula képviselő úr egyenesen ellenünk, szász képviselők ellen intézett.² (*Mozgás a szélsőbaloldalon. Élénk felkiállások: Magyar képviselők!*) Ő nevezett bennünket úgy, és szász nemzetiségi képviselők vagyunk. (*Felkiállások a szélsőbaloldalon: Nincsenek olyanok!*) Egyenesen ellenünk amint ő mondotta, szász képviselők ellen intézett támadást, azzal a valóban képtelen állítással

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, I. 218—219. 1.

² Györfly Gyula képviselőházi vihart kiváltó, a Ház 1901. évi felirati vitájában elhangzott 1901. évi nov. 21-i beszéde (Képv. Napló, 1901—1906, I. 136—138. és kk. 1.) „nagynémet” vonatkozásainál jellemzőbbnek tartottuk Rakovszky Istvánnak az említett felirati vita keretében, 1901. nov. 16-án elmondott beszéde (II/A irat) idevágó része közzétételét. — Györfly említett beszédéből a néppárti nemzetiségi politikáról mondott véleménye bemutatását (III/A irat) véltük fontosabbnak.